

рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів гуманітарного факультету ОНПУ.- Одеса: ОНПУ, 2010. – 32 с.

9. Пономарів О. Стилїстика сучасної української мови. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2012. - 246 с.

10. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К.: Либідь, 2011. – 400 с.

В статтє раскрываються важные аспекты развития профессиональной речи на занятиях украинского языка профессиональной направленности.

Ключевые слова: развитие речи, служебные части речи, официально-деловая лексика, типичные речевые обороты.

In the article the important aspects of development of the professional broadcasting open up for employments on the lessons of Ukrainian languid by professional aspiration.

Keywords: development of broadcasting, official parts of speech, officially-business vocabulary, tupal tums of phrase.

УДК 81:004.386

О.О. Панькевич

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» (НА ПРИКЛАДІ Web-Quest)

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність використання інтерактивної методики веб-квест з використанням сучасних інформаційних технологій у процесі професійної підготовки студентів усіх спеціальностей під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у вузах України.

Ключові слова: веб-квест, інформаційні технології, інтерактивне навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими теоретичними чи практичними завданнями. Глибокі соціально-економічні та політичні зміни в Україні викликали необхідність реформування системи освіти. У зв'язку з інформатизацією суспільства постали питання про розвиток духовного, інтелектуального та

економічного потенціалу країни. За останні кілька років у педагогічній науці відбулися суттєві зміни, пов'язані з постановкою нових цілей освіти, з оновленням змісту і технологій навчання й виховання.

Зважаючи на викладене вище, викладачам (у тому числі з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням») доцільно використовувати технології інформаційного характеру, а саме: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі наявні в роботах таких дослідників: О. Антопольського, В. Беспалько, Є. Бокатова, В. Добровольської, І. Клокова, О. Матвієнко, Ю. Машбиці, В. Розумовського, О. Роїк, О. Співаковського, В. Зінченка, Н. Тализіної тощо.

Мають місце дослідження інтерактивних методів навчання в теоретичному та практичному аспектах у працях таких науковців як-от: С. Кашлев, А. Мартинець, Л. Півень, О. Пометун, Н. Суворова та інших.

Існує ряд досліджень вчених щодо застосування веб-квестів задля підвищення якості підготовки фахівців різних напрямків підготовки (Я. Биховський, О. Гапаєва, С. Мешкова, В. Силантьєв) тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття полягає у дослідженні веб-квесту як інтерактивного методу навчання з використанням інформаційних технологій в процесі професійної підготовки студентів усіх спеціальностей під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» в Одеському національному політехнічному університеті.

Формування цілей статті (постановка завдання): визначити сутність інтерактивної методики веб-квест та провести аналіз досвіду її впровадження при підготовці майбутніх фахівців, з метою доведення, що саме зазначений метод є одним з важливих складових, стрижнем професійного розвитку студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство ставить перед педагогами якісно нові вимоги. Недостатньо уже володіти лише психолого-педагогічними, предметними знаннями тощо. Нинішній стан освіти в Україні вимагає рішучої зміни науково-педагогічного мислення викладача, розширення професійної та національної самосвідомості. У Концепції національного виховання зазначено: «Педагог, учитель, вихователь – довірена особа суспільства, якій воно ввіряє найдорожче і найцінніше – дітей, свою надію і своє майбутнє. Доля студентів у руках педагога, у його золотому серці, він має бути джерелом

радісного пізнавального і морального зростання своїх вихованців. Жодна інша професія не ставить таких вимог до людини. Педагог зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, високої культури. Педагог зобов'язаний прагнути до втілення в собі людського ідеалу» [13].

Зважаючи на означене вище, лише такий викладач зможе виховувати та передавати знання студентам, які будуть здатні до професійного саморозвитку та самоактуалізації протягом життя; творчо та відповідно продуктивно застосувати здобуті на аудиторних заняттях знання в практиці; здійснювати пошук вірних шляхів для правильного розв'язання конкретних задач. Для досягнення цієї мети у вищих навчальних закладах необхідно створити, насамперед, сприятливі умови. У першу чергу, професійне навчання має бути інноваційним та базуватися на основі таких методів навчання, які б надавали можливість ефективно передавати доволі великий обсяг знань та забезпечували високий рівень оволодіння матеріалом, що вивчається.

Основна функція інноваційного навчання – це не стільки підготовка до життя, скільки безпосереднє включення в сам життєвий процес, що можна здійснити лише за умов оволодіння прийомами саморозвитку та самоосвіти. Таким чином, основна мета інноваційного навчання – це навчити людину вчитись у будь-якій ситуації. В основі моделі інноваційного навчання – спільна діяльність студента і викладача у формі діалогу, міжособистісних взаємодій та інтенсивного занурення в предмет [4, 116].

Закон «Про мову» в Україні, Конституція, зобов'язують осіб з вищою освітою володіти державною мовою в обсязі, необхідному для виконання службових обов'язків. Проблема піднесення рівня мовної грамотності майбутніх фахівців набуває особливої актуальності. З огляду на вищезначене, дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» (УМПС) є нормативною та обов'язковою для студентів усіх спеціальностей.

Відповідно до програми УМПС вивчається протягом трьох семестрів. Навчальний матеріал переділено на 3 змістові модулі. У тематичному плані репрезентовано розподіл годин кожного модуля за видами навчальних занять та самостійної роботи студентів. Зміст дисципліни покликаний сформувати мовну особистість, обізнану з культурою усного і писемного мовлення, яка вміє в повному обсязі використовувати набуті знання, уміння і навички для оптимальної мовної поведінки в професійній сфері. Задля досягнення означеного, викладачам вищів потрібно дбати насамперед про активізацію розумової діяльності

студентів, шляхом добору цікавих, оригінальних завдань, всіляко урізноманітнюючи їх. Адже однією з головних вимог сучасного інформаційного суспільства виступає активне впровадження інтерактивних методів в освітньому просторі (у тому числі й використання веб-квестів), на основі інформаційних технологій які сприятимуть підвищенню його якості, покращать процеси сприйняття інновацій, активізують студентів та викладачів.

Ми поділяємо точку зору О.В. Матвієнко, яка під поняттям «інформаційні технології» розуміє цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [3].

Уточнимо, в основі дефініції «засоби обчислювальної техніки» в аспекті нашого дослідження будемо розуміти сукупність математичних і технічних засобів, методів і прийомів, які використовуються для полегшення і прискорення вирішення трудомістких завдань, пов'язаних з пошуком та обробкою інформації.

В опрацьованій нами літературі зустрічаються різні думки щодо місця знаходження інтерактивного навчання в методології.

Наприклад, одні вчені (А. Мартинець та інші) вважають, що активне й інтерактивне навчання це одне й теж саме, тим самим *ототожнюючи* їх. Інші (О. Пометун, Г. Токмань) упевнені в тому, що інтерактивне навчання є *різновидом активного*. Також існує думка, що всі методичні підходи до навчання можна поділити на три *окремі* групи: 1) пасивні методи; 2) активні методи; 3) інтерактивні методи (за В. Касьяненком).

Інтерактивне навчання не лише розвиває комунікативні вміння й навички, а також допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, привчає працювати в команді, дослухатися думки товаришів (за Н. Суворою).

Використання інтерактиву також знімає нервові навантаження, що дає можливість змінювати форми діяльності, переключаючи увагу на вузлові питання роботи. Варто відмітити також, що до основних принципів інтерактивного навчання входять індивідуалізація, гнучкість, елективні, контекстний підхід і розвиток співробітництва.

Як було досліджено Г. Шаматоною [5], Web-Quest (веб-квест) у широкому розумінні – це дидактична структура, в рамках якої викладач формує пошукову діяльність студентів, задає їм параметри цієї діяльності і визначає її час. Викладач перестає бути «джерелом знань», а створює необхідні умови для їх пошуку. Ця діяльність перетворює студентів з

пасивних об'єктів навчальної діяльності в її активних суб'єктів, підвищує не тільки мотивацію до процесу «добування» знань, а й відповідальність за результати цієї діяльності та їх презентацію.

Як вид дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації в мережі Інтернет за зазначеними адресами розкриває поняття «веб-квест» М. Кадемія [1, 227].

В аспекті нашого дослідження під поняттям *«веб-квест»* будемо розуміти *заздалегіть визначене викладачем проблемне завдання, пов'язане з майбутньою професією, яке студенти розв'язують у формі гри (з чітко розподіленими ролями між виконавцями), використовуючи інформаційні ресурси Інтернет.*

М. Кадемія виділяє три принципи класифікації Веб-квестів:

1. За тривалістю виконання: короткострокові та довгострокові.
2. За предметним змістом: монопроекти, міжпредметні Веб-квести.
3. За типом завдань, які виконують учні: переказ, компіляційні загадки, журналістські, конструкторські, творчі, переконуючі, розв'язок спірних проблем, самопізнавальні, аналітичні, оцінні, наукові [1].

Аналіз опрацьованих наукових досліджень надав нам можливість конкретизувати відповідні **вимоги**, які необхідно враховувати під час реалізації інтерактивних методів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців при вивченні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»:

1. Багатосторонній тип комунікації, що відтворюється в навчальному процесі.
2. Сприятлива, позитивна психологічна атмосфера в аудиторії під час заняття.
3. Норми спільної праці, що виробляються викладачем разом із студентами; спеціальне розташування меблів.
4. Наявність спеціального обладнання та матеріалу в навчальній аудиторії, які педагог та студенти можуть використовувати під час занять (апаратні комплекси: ПК, проектор, сенсорна дошка та ІКТ: інформаційно-комунікаційні технології).

Наочно застосування інтерактивних методів навчання (у тому числі й веб-квесту), як необхідна організаційно-педагогічна умова високої підготовки майбутніх фахівців подано нами на Рис. 1.

Рис. 1 Застосування інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»

Так, в Одеському національному політехнічному університеті на гуманітарному факультеті викладачами кафедри документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» плідно використовуються інформаційно-комунікаційні технології.

Окрім того, кафедра забезпечує викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для усіх спеціальностей ОНПУ, та не зважаючи на те, що звичайні аудиторії не обладнані спеціальними технічними засобами (див. Рис. 1 **вимоги**, які необхідно враховувати під час реалізації інтерактивних методів навчання), аудиторні заняття з УМПС можна проводити на основі мобільних засобів зв'язку, iPad, планшетів, ноутбуків тощо.

Окрім традиційних вправ (з використанням різних видів словників, заміною одних синтаксичних конструкцій іншими, скорочення і поширення тексту, добором синонімів, антонімів, паронімів тощо) доцільно виконувати й такі види робіт, що передбачають використання інноваційних за змістом методів, засобів та форм. Серед останніх варто відмітити наступні: тренінги, ділові та рольові ігри, навчальні групові дискусії, мозковий штурм, метод аналізу ситуацій (*case-study*), інсценування, психодрама, соціодрама, ділові, операційні та дидактичні ігри, турніри, дебати, проблемні лекції, евристичні бесіди, диспут, розв'язування конфлікту, портфоліо, драматизація та багато інших

(див.Рис. 1 Класифікація інтерактивних засобів навчання).

Аналіз наукової та методичної літератури надав нам можливість встановити, що в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах в умовах сучасного освітнього простору під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» веб-квести доцільно проводити блочно за три етапи, а саме: початковий етап – об'єднання в підгрупи та розподіл обов'язків (в аудиторії з викладачем), рольовий етап – виконання обов'язків/завдань в домашніх умовах (самостійно) та заключний – підведення загальних підсумків усіма підгрупами (разом з викладачем в аудиторії).

Етапи веб-квесту під час вивчення дисципліни УМПС:

- I. Початковий етап** (командний/аудиторний):
  - розподіл ролей.
  - розподіл тем для презентацій.
- II. Рольовий етап** (індивідуальний/домашній):
  - індивідуальна робота в команді на загальний результат;
  - виконання завдань відповідно розподілених ролей.
- III. Заключний** (командний/аудиторний):
  - формулювання висновків.

На першому етапі проведення веб-квесту викладач створює проблемне завдання, пов'язане з майбутньою професією, яке студенти розв'язують вдома (другий етап) у формі гри (з чітко розподіленими ролями між виконавцями), використовуючи інформаційні ресурси Інтернет. Результати другого етапу студенти надсилають на електронну адресу викладача (для перевірки) у чітко визначений термін, щоб під час зустрічі пройти третій, заключний етап веб-квесту.

Принагідно відзначимо, що на другому етапі проведення веб-квесту з УМПС завдання доцільно надсилати студентам за допомогою електронної пошти почергово-блочно. Тобто, не виконавши попереднє завдання студенти не матимуть змогу отримувати для виконання наступні.

Блоки віртуальних завдань (див. Рис.2) ми розподілили на чотири види робіт, які нададуть можливість розвинути у студентів наступні **вміння:**

- автономне навчання та самоорганізація;
- знаходження декількох способів рішення проблемної ситуації;
- збір та трансформування інформації для вирішення проблемного завдання;
- навички проведення презентацій (представлення результатів виконаного завдання);
- ведення дискусії.

- уміння порівнювати, аналізувати помилки і перспективи, класифікувати, мислити абстрактно тощо.

Так, 1 блок «Теоретичний» заключається у тому, що студентам потрібно дати відповіді на питання (надасть можливість отримати навички пошуку інформації в Інтернеті, працювати з графічними та текстовими редакторами, вміти аналізувати інформацію, досконало знати теорію).

2 блок «Дослідницький» полягає у компілюванні результатів пошуку у презентацію на задану тему на першому етапі (надасть можливість оволодіти навичками пошуку мульти-медійної інформації, вміти створювати слайд-шоу; розвинути художні здібності тощо).

Передостанній 3 блок «Практичний» ґрунтується на виконанні вправ (надасть можливість отримані знання застосувати на практиці).

Метою 4 блоку «Творчого» виступає складання тестів за поданою викладачем темою (надасть можливість аналізувати і поєднувати інформацію з різних джерел).

Рис. 2 Блоки віртуальних завдань для 2 етапу веб-квесту під час вивчення дисципліни УМПС

Також студенти в домашніх умовах можуть продовжувати самостійно працювати з навчальними матеріалами, наприклад, під час вивчення нової теми. Перший етап веб-квесту доцільно провести після викладення нового матеріалу, в кінці лекційного заняття тощо. Другий етап (вирішення заздалегідь підготовлених викладачем чотирьох блоків віртуальних завдань) студенти проходять дома.

Означену методику також можна використовувати і для перевірки знань студентів з дисципліни «Українська мова за професійним

спрямуванням». Так, група об'єднується в три підгрупи і кожній підгрупі викладач розсилає електронною поштою віртуальні завдання. Першій підгрупі «Теоретичний» блок, другій – «Практичний», а третя група виконує «Дослідницький» блок веб-квесту. Результати усією групою розглядаються та обговорюються на третьому етапі разом.

Та все ж, на нашу думку, метод веб-квест стане вірним помічником у ході вивчення дисципліни УМПС для організації та перевірки самостійної роботи студентів (СРС) у позааудиторний час щодо таких лекційних тем, які здебільшого не опрацьовуються на практичних заняттях, проте можуть входити до програми заліків та іспитів. Тобто, СРС передбачена робочою навчальною програмою дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» та має оцінюватися на відповідному практичному занятті (1 та 2 змістові модулі) і/або на підсумковому модульному контролі (3 змістовий модуль).

Розпочинати веб-квест в процесі СРС під час вивчення УМПС слід з проблемного завдання професійної спрямованості (1 етап). Головне тут для викладача правильно розподілити ролі між поєднаними студентами в підгрупи. Пояснимо, для кожної підгрупи (у якій є свій представник, капітан) має бути своє проблемне завдання.

Для другого етапу на електронні пошти капітанів підгруп викладач розсилає віртуальні завдання 1 блоку («Теоретичного»). І тільки за умови отримання відповідей, коли завдання виконані, студенти отримують наступні. Блоки віртуальних завдань (див. Рис.2).

Наочно модель застосування студентами веб-квестів в процесі самостійного опрацювання навчального матеріалу з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» подано нами на Рис. 3.

Рис. 3 Модель застосування веб-квестів в процесі СРС під час вивчення УМПС

Таким чином, використовуючи веб-квест в ході вивчення дисципліни

«Українська мова за професійним спрямуванням» в процесі підготовки студентів усіх спеціальностей в Одеському національному політехнічному університеті ми виявили високу ефективність даного інтерактивного методу навчання. Серед основних переваг відзначимо, що студенти мали можливість самостійно набувати необхідні знання, тобто навчалися незалежно від викладача. Також відмітимо, що ми мали можливість викликати непідробний інтерес і активність у студентів і, що головне, підвищити якість навчання.

Відтак, завдяки даному дослідженню було не тільки висунуто питання стосовно використання веб-квесту в ході вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», а й проведено його всебічне обговорення, осмислення, доведено значущість і необхідність.

Список використаних джерел

1. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання : словник-глосарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Львів : «СПОЛОМ», 2011. – 327 с.
2. Козаков В.А., Дзвінчук Д.І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах : Монографія. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2003. – 140 с.
3. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – № 6. – С. 23.
4. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту : Навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.
5. Шаматонова Г. Л. Веб-квест як інтерактивний метод навчання майбутніх спеціалістів соціальних робіт / Г. Л. Шаматонова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir>

В статтє обоснована целесообразность использования интерактивной методики веб-квест с применением современных информационных технологий в процессе профессиональной подготовки студентов всех специальностей при изучении дисциплины «Украинский язык по профессиональному направлению» в вузах Украины.

Ключевые слова: веб-квест, информационные технологии, интерактивное обучение.

In the article the feasibility of using interactive methods of web quest in the process of training students in all disciplines in the study of the subject "Ukrainian language for professional orientation" in the universities of Ukraine.

Keywords: Web-quest, information technology, interactive learning.